

تأثیر عامل‌های پیش‌برنده و بازدارنده‌ی گرایش جوانان روستایی خرم‌آباد به شغل کشاورزی

فرشته حافظی^۱ و حسین میخک^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد توسعه روستایی، گروه توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

۲- دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد توسعه روستایی، گروه توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران.

چکیده

بخش کشاورزی از یک سو نقش محوری در رشد اقتصادی و توسعه روستایی از طریق ارائه مواد غذایی مورد نیاز و فرصت‌های شغلی در کشورهای توسعه یافته ایفا می‌کند. از سوی دیگر توسعه آینده کشاورزی در هر کشوری متکی به جوانان روستایی است. از این رو کشاورزی و جوانان نه به طور کاملاً جداگانه بلکه مکمل یکدیگرند و باید برای بقای آینده خود دست در دست هم دهند. هدف از این پژوهش بررسی عامل‌های پیش‌برنده و بازدارنده‌ی گرایش جوانان روستایی خرم‌آباد به شغل کشاورزی می‌باشد. این پژوهش کاربردی، از نوع تحقیقات توصیفی-هم‌بستگی و جامعه آماری آن جوانان روستایی ۱۵ تا ۲۴ ساله خرم‌آباد می‌باشد (N=۲۴۱۶۰). با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۲۱۰ تن برآورد شد. ابزار تحقیق پرسش‌نامه بود که روایی شکلی و محتوایی آن با استفاده از نظرسنجی از اعضای هیئت علمی گروه اقتصاد و توسعه روستایی دانشگاه لرستان و کارشناسان جهاد کشاورزی تأیید شد. برای سنجش پایایی از پیش‌آزمون و محاسبه ضریب پایایی تئای ترتیبی استفاده شد. پردازش داده‌ها با نرم‌افزار (SPSS) انجام گرفت. در این پژوهش نتایج آزمون من ویتنی نشان داد که گرایش جوانان متأهل به نسبت مجرد و مردان به نسبت زنان به شغل کشاورزی به‌طور معنی‌داری بالاتر می‌باشد. تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد عامل‌های بازدارنده‌ی گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی در شهرستان خرم‌آباد به ترتیب اهمیت در شش دسته؛ اقتصادی، طبیعی، اجتماعی-فرهنگی، شغلی، خدماتی و مهارتی دسته‌بندی شدند.

نمایه واژگان: جوانان روستایی، شغل کشاورزی، بخش کشاورزی، عامل‌های بازدارنده، تحلیل عاملی.

نویسنده مسئول: حسین میخک

رایانامه: hosseinmikhak@yahoo.com

پذیرش: ۱۳۹۸/۰۹/۳۰

دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۰۸

مقدمه

هدف توسعه‌ی روستایی رسیدن به یک تعادل پویا در راستای ارزش‌های روستایی و بهبود زندگی روستاییان می‌باشد. اتحادیه اروپا، توسعه روستایی را ابزاری برای بهبود رفاه اقتصادی، اجتماعی و محیط زندگی ساکنان روستایی می‌داند (رحمان ابراهیم، ۲۰۱۴). بر این پایه، این اتحادیه لازمه‌ی رسیدن به توسعه روستایی و اقتصادی را رسیدن به توسعه کشاورزی می‌داند (ویتفیلد و همکاران، ۲۰۱۵). کشاورزی محور اصلی برای توسعه هر کشور و بنیادی برای کاهش تنگدستی و رشد اقتصادی به ویژه در کشورهای درحال توسعه در سده ۲۱ را به وجود می‌آورد (سوکانیا سام و همکاران، ۲۰۱۸)؛ و در فرآیند رشد و توسعه این کشورها نقش بسیار مهمی را بر عهده دارد (حسینی و شهبازی، ۱۳۹۲). به طوری که توسعه‌ی کشاورزی مهم‌ترین اولویت در برنامه‌های توسعه ملی این کشورها به‌شمار می‌آید. در ایران نیز بخش کشاورزی دارای اهمیت بسیاری در برنامه‌های توسعه است به طوری که این بخش در برنامه‌های دوم و سوم توسعه به عنوان محور توسعه نام برده شده است (لایقی، ۱۳۹۱). یکی از عامل‌های بنیادی در رشد و توسعه کشاورزی سرمایه‌ی انسانی است. از این رو، مهم‌ترین عامل مؤثر در توسعه پایدار، در کنار سرمایه مادی سرمایه انسانی شایسته و کارآمد است. در واقع، بدون توسعه منابع انسانی، توسعه در هیچ یک از زیر بخش‌ها صورت نمی‌گیرد؛ بنابراین در روند توسعه، باید در کنار سایر منابع و سرمایه‌های مادی، نقش اصلی را به سرمایه انسانی داد (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۳). با توجه به این که شغل‌های بخش کشاورزی به‌طور عمده‌ای در اختیار روستاییان است، از این رو می‌توان مردم روستا را به عنوان عامل مهمی در موفقیت توسعه کشاورزی دانست (مشرف و همکاران، ۱۳۹۰). بخش کشاورزی نیاز به نیروهای با استعداد و مهارت‌های بالا و دانش حرفه‌ای قوی برای دستیابی به مزیت‌های صنعتی و پیشرفته دارد؛ که به کارگیری نیروهای کار جوان و بهبود بخشیدن به منابع انسانی می‌تواند آن را تأمین کند (شیائویان، ۲۰۱۱). جوانان گروه بسیار مهمی در

میان جامعه کشاورزی هستند که در آینده به کشاورزی در روستاها ادامه خواهند داد (ناگ و همکاران، ۲۰۱۸). چرا که دهقانان سنتی، سالخورده با مهارت‌های کم، منابع انسانی مطلوبی در برای توسعه روستایی نیستند (گوون، ۲۰۱۲)؛ اما جوانان سرمایه‌هایی بالقوه در راستای دگرگونی روستاها از وضعیت نامطلوب موجود به وضعیت مطلوب تلقی می‌شوند (مخت و همکاران، ۱۳۹۱). کلید جذب این جوانان به جامعه روستایی و شغل کشاورزی، شناسایی و مدنظر قرار دادن گرایش‌ها و آرزوهای آنان چون شغل، درآمد، شان و منزلت، موقعیت اجتماعی آرزوها و تلاش در راستای فراهم کردن امکان دستیابی آنان به هدف‌هایشان است و موفقیت سیاست توسعه اجتماعی کشور نیز در گرو جذب و حفظ جوانان روستایی در روستا و اشتغال به کشاورزی است (یوفورد، ۲۰۰۴)؛ اما افزایش جمعیت و محدودیت‌های استخدام موجود در بخش غیر کشاورزی باعث شده که شماری از جوانان روستایی با مشکل اشتغال روبه رو شوند. از سوی دیگر استخدام در بخش کشاورزی برای جوانان روستایی امنیت شغلی به همراه ندارد. هم چنین، نبود زیربناهایی اساسی بخش کشاورزی، کم بود تجهیزات پیشرفته کشاورزی، کم بود زمین و نظام اجاره داری، نبود تسهیلات اعتباری و یارانه کافی این بخش، نبود انگیزه در جوانان روستایی و پایین بودن درآمد بخش کشاورزی از مهم‌ترین بازدارنده‌های گرایش جوانان به اشتغال بخش کشاورزی هستند (اویویگو و ایفی، ۲۰۰۹). عامل‌هایی از این گونه موجب شده یک سوم از کل مهاجران بین‌المللی از کشورهای درحال توسعه جوانان بین ۱۵ تا ۳۴ ساله باشند که به دنبال یافتن فرصت‌های شغلی مناسب و کارآمدتر در جای دیگر در جستجوی کار هستند (گروه اقتصادی و اجتماعی ملل متحد، ۲۰۱۶). باین وجود، بخش کشاورزی دارای ظرفیت و قابلیت بزرگی برای ارائه فرصت‌های شغلی جذاب برای جوانان است. مهم این است که از جوانان حمایت شود تا در زمینه کشاورزی، تولید مواد غذایی و بازاریابی محصولات کشاورزی پیشگام شوند؛ و این شرایط تنها با دسترسی جوانان

برنامه‌ریزی استان لرستان، ۱۳۹۶). این پدیده به باور بسیاری از کارشناسان و متخصصان حوزه روستایی یکی از اصلی‌ترین دلایل آن نبود انگیزه و گرایش جوانان منطقه‌های روستایی به شغل کشاورزی و ماندگاری در روستاها می‌باشد (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۳)؛ بنابراین لازم است که به منظور توسعه بخش کشاورزی و جذب هرچه بیشتر جوانان در این بخش، عامل‌های مؤثر بر گرایش جوانان روستایی در این شهرستان مورد شناسایی قرار گیرد تا با آگاهی یافتن از این عامل‌های، تصمیم‌گیرندگان بخش کشاورزی بتوانند با برنامه‌ریزی اصولی، راهبردهای مناسب و کارا را برای تحقق هدف مهم و اساسی ماندگاری جوانان در روستاها و بهره‌گیری هرچه بیشتر از قابلیت این نسل ارائه دهند. از این رو، پرسش‌های اساسی این تحقیق این است که جوانان روستایی در شهرستان خرم آباد تا چه حد گرایش به اشتغال در بخش کشاورزی دارند؟ و عامل‌های بازدارنده مؤثر بر گرایش آنان به اشتغال در بخش کشاورزی کدامند و هر یک تا چه حد بر گریز جوانان روستایی از شغل کشاورزی مؤثرند؟

پیشینه پژوهش

رستمعلی زاده و همکاران (۱۳۹۲)، در تحقیقی دریافتند که بازدارنده‌های گرایش جوانان روستایی به انتخاب شغل کشاورزی شامل پایین بودن درآمد بخش کشاورزی و کم بود امکانات رفاهی - تفریحی در روستاها است. یافته‌های پژوهش مخت و همکاران (۱۳۹۱)، در تحقیقی با عنوان بررسی مؤثر بر انگیزه جوانان روستایی برای انتخاب شغل‌های کشاورزی، نشان داد که متغیرهای سن، میزان تحصیلات، میزان علاقه به سکونت در روستا و روحیه‌های کارآفرینانه‌ی جوانان روستایی با نگرش آنان رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. یعقوبی و همکاران (۱۳۹۶)، نشان دادند که بازدارنده‌های گرایش جوانان به شغل کشاورزی در شش عامل شامل جذابیت پایین کشاورزی و نبود تسهیلات کافی اشتغال، سودمندی بالاتر شغل‌های غیر کشاورزی و سختی کار کشاورزی، نگرش منفی به روستا و امکان کسب موقعیت بالاتر در

به زمین، منابع مالی و دیگر منابع و خدمات تولیدی و امکانات نوین آسان‌گری می‌شود (فائو، ۲۰۱۸). تلاش کشورهای در حال توسعه، حفظ جوانان روستایی در روستاها و فراهم آوردن شرایط اشتغال آنان به حرفه کشاورزی است تا فرصت‌هایی را برای اشتغال جوانان روستایی فراهم آورند؛ (فائو، ۲۰۱۹). از آنجا که در مشارکت جوانان روستایی، گرایش آنان به اشتغال در بخش کشاورزی و اقامت در منطقه‌های روستایی بسیار مهم است (ارتیاعی و همکاران، ۱۳۹۰)؛ و بیشتر تر در رشته‌های پیشرفته، با ریسک بالا و با درآمد بالا، مانند کشاورزی محافظت شده، کشاورزی دقیق، کشاورزی ارگانیک، پرورش گل و گیاه، کشت گیاهان دارویی و معطر و غیره که در بین کشاورزان سنتی رغبتی برای این رشته‌ها نیست، اشتغال دارند (بهت و همکاران، ۲۰۱۵). از این رو اطلاع از میزان انگیزش روستاییان به دلیل اثرگذاری انکارناپذیر آن بر بهره‌وری تولیدات کشاورزی، یکی از مهم‌ترین ابزار تصمیم‌گیری است که مسئولان و مدیران بایستی به آن توجه جدی داشته باشند. به عبارتی برای بهبود وضعیت و استفاده بهینه از روستاییان، لزوم توجه به خواسته‌ها و دیدگاه‌های شغلی آن‌ها و برنامه‌ریزی بر مبنای این خواسته‌ها ضروری و پرهیزناپذیر است و با توجه به این که رضایت شغلی به عنوان بخشی از فرآیند ارزیابی نیازها برای برنامه‌ریزی و بهسازی نیروی انسانی در منطقه‌های روستایی مطرح است، سهم بسزایی در بهبود بهره‌وری نیروی انسانی در منطقه‌های روستایی خواهد داشت (حیدری ساریان، ۱۳۹۲). حال با توجه به این که شهرستان خرم آباد یکی از منطقه‌های مهم کشاورزی استان لرستان می‌باشد؛ اما طی سال‌های اخیر با توجه به گسترش مهاجرت‌های روستایی به شهر دست خوش تغییرهای شده است به صورتی که در نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵ تنها ۲۴/۶ درصد از کل جمعیت شهرستان در منطقه‌های روستایی ساکن می‌باشد و مقایسه این آمار با سرشماری صورت گرفته در سال‌های اخیر به روشنی نشان می‌دهد که میزان مهاجرت به منطقه‌های شهری در شهرستان خرم آباد افزایش یافته است و حجم بیشتر این مهاجرت را جوانان روستایی تشکیل می‌دهد (سازمان مدیریت و

شغلی، عامل‌های مهمی هستند که با مشارکت جوانان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی در ارتباط هستند. هم‌چنین ناگ و همکارانش (۲۰۱۸)، گزارش دادند که داشتن زمین، میزان سرمایه ورودی شخص برای شغل کشاورزی، میزان تأمین امنیت غذایی خانوار و نگرش افراد نسبت به زراعت و دامداری از عامل‌هایی بودند که بیش‌ترین تأثیر را بر نوع تصمیم‌گیری جوانان هندی می‌گذارد.

روش‌شناسی

این تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی، از لحاظ میزان و امکان کنترل متغیرها، میدانی است. از آنجا که به بررسی رابطه‌ی بین گرایش جوانان روستایی با دیگر متغیرهای تحقیق پرداخته است از نوع تحقیقات علی-ارتباطی به شمار می‌رود. جامعه آماری این پژوهش ۲۴۱۶۰ تن از جوانان روستایی ۱۵ تا ۲۴ ساله شهرستان خرم‌آباد می‌باشند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۱۰ تن تعیین شد. برای گزینش نمونه‌ها در مرحله‌ی اول هر چهار بخش پایی، چغلوندی، زاغه و مرکزی شهرستان خرم‌آباد انتخاب شدند. آن‌گاه با توجه به شمار جوانان روستایی در هر بخش و به تفکیک در هر دهستان، درصد نمونه‌ی انتخابی از هر دهستان از حجم نمونه مشخص شد. سپس در هر دهستان نمونه‌ها به طور تصادفی ساده انتخاب و اطلاعات لازم از آن‌ها به وسیله‌ی پرسش‌نامه محقق ساخته دریافت شد.

روایی پرسش‌نامه، به روش اعتبار محتوایی و با سنجش نظرات ۶ تن از کارشناسان جهاد کشاورزی و سه تن از استادان دانشگاه لرستان و برای سنجش پایایی پرسش‌نامه نیز از ضریب تتای ترتیبی پس از انجام آزمون مقدماتی استفاده شد ($\theta=0/768-0/849$) پرسش‌نامه دارای دو بخش که بخش اول شامل اطلاعات و ویژگی‌های فردی، حرفه‌ای، اقتصادی، اجتماعی و زمینه فعالیت غالب در روستای محل زندگی جوانان روستایی بود. در بخش دوم پرسش‌نامه نیز، میزان تأثیر هر یک از گویه‌ها در گرایش جوانان روستایی به شغل کشاورزی در منطقه مورد بررسی با ۲۶ گویه (بازدارنده‌ها)، در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای

شهر، نبود بستر مناسب برای کشاورزی، کم بود امکانات رفاهی، بهداشتی و تفریحی در روستا و سوددهی بالاتر سرمایه در شهر خلاصه شدند. هم‌چنین در زمینه‌ی عامل‌های مؤثر بر صنعتی شدن واحدهای گاوداری سنتی بررسی‌های چند توسط محققان خارجی صورت گرفته که به طور مثال بنا بر نتایج بررسی‌های شارما و بهادری (۲۰۰۹) کشاورزان و افرادی که نسبت به تفاوت‌های درآمدی بین مزرعه و شغل‌های غیر کشاورزی، قیمت‌های سر مزرعه و نرخ بهره حساسیت نشان می‌دهند گرایش بالاتری به سمت تحرک شغلی وجود دارد و کشاورزان کوچک و حاشیه‌ای به خروج از این بخش گرایش دارند که احتمال دارد به دلیل قابلیت پایین ماندگاری کشاورزی خرده‌پاست. هم‌چنین لاوی و اسمیت (۲۰۱۰)، در پژوهش خود نشان دادند که انتخاب جوانان تحت تأثیر زمینه‌های اقتصادی، هنجارها و عاطفه‌های اجتماعی، تأثیر والدین و همسالان، رسانه‌ها، پیش‌آزمایی‌های گذشته و رابطه‌های جنسیتی قرار می‌گیرند. یافته‌های پژوهش آگوا و همکارانش (۲۰۱۲)، در میان جوانان روستایی ایالت آبیلا در نیجریه نشان می‌دهد که تحصیلات، درآمد حاصل از شغل‌های غیر کشاورزی، شغل پدر و مادر، تحصیلات پدر، اندازه مزرعه و میزان کاربرد مکانیزاسیون در کشاورزی، مشارکت جوانان در کشاورزی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بیزو و هولدن (۲۰۱۴) در رابطه با جوانان روستایی کشور اتیوپی به این نتیجه دست یافتند که محدودیت و دسترسی نداشتن جوانان به زمین‌های کشاورزی یکی از مهم‌ترین بازدارنده‌های گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی است. یافته‌های تحقیق سولیمان بلو و همکاران (۲۰۱۵)، با عنوان نگرش جوانان روستایی به کشاورزی به عنوان یک شغل، نشان داد سطح تحصیلات به طور شایان توجهی بر نگرش جوانان تأثیر مثبت دارد. تمرکز پژوهش کیمارو و همکارانش (۲۰۱۵) بر مشارکت جوانان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی بود که سن، جنس، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، پیشینه خانوادگی، در دسترس بودن امکانات اعتباری روستایی، زمین، دانش کشاورزی، نبود جایگزین‌های

جدول ۱- پراکنش جامعه آماری و شمار نمونه بر پایه محل (دهستان)

بخش	دهستان	شمار در جامعه	درصد از حجم نمونه	شمار نمونه
بیرانوند (۲۰۳۰)	بیرانوند جنوبی	۱۲۱۰	۵	۱۱
	بیرانوند شمالی	۸۲۰	۳/۴۰	۷
زاغه (۳۲۴۰)	قایدرحمت	۱۳۵۰	۵/۵۸	۱۲
	زاغه	۱۰۶۰	۴/۳۸	۹
	رازان	۸۳۰	۳/۴۳	۷
	کرگاه غربی	۸۴۵۰	۳۴/۹۷	۷۴
مرکزی (۱۶۱۸۰)	کرگاه شرقی	۲۴۰۵	۹/۹۵	۲۱
	رباط	۱۵۲۲	۶/۳۰	۱۴
	ده پیر جنوبی	۱۱۲۰	۴/۶۴	۱۰
	ده پیر شمالی	۱۰۲۰	۴/۲۲	۹
	ازنا	۱۰۰۲	۴/۱۵	۹
	کاکا شرف	۶۷۰	۲/۷۷	۶
	سیددشت	۸۲۰	۳/۳۹	۷
پای (۲۷۱۰)	چم سنگر	۵۹۰	۲/۴۴	۵
	تنگ هفت	۵۱۰	۲/۱۱	۴
	گریت	۴۱۰	۱/۷۰	۴
	کشور	۳۸۰	۱/۵۷	۳
جمع: ۲۴۱۶۰		۲۴۱۶۰	۱۰۰	۲۱۰

یافته‌ها

نمونه‌های این پژوهش جوانان ۱۵-۲۴ ساله روستایی بوده‌اند، که بیش‌ترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۲۱ تا ۲۴ سال (۵۵/۹ درصد) بود. از نظر تاهل ۷۰/۶ درصد جوانان مجرد و ۲۹/۴ درصد متأهل بودند. هم‌چنین ۶۱/۳ درصد پاسخگویان مرد و ۳۸/۷ درصد زن بودند؛ که نتایج نشان داد بیش‌ترین سطح تحصیلات (۳۳/۴ درصد) مربوط به جوانانی است که دارای مدرک دیپلم می‌باشند. بیش‌تر والدین آنان (حدود ۳۸ درصد پدران و ۴۲ درصد مادران) بی‌سواد بودند. یافته‌ها نشان دادند که در خانواده‌های بیش‌تر آنان (۷۳ درصد)، کم‌تر از ۳ تن در بخش کشاورزی مشغول فعالیت بودند و به‌طور میانگین ۲ تن از اعضای خانواده پاسخگویان در بخش کشاورزی اشتغال داشتند. داده‌های گردآوری شده در زمینه وضعیت شغلی نشان داد که بیش‌تر پاسخ‌گویان (۴۸ درصد)، بیکار بودند. برابر اطلاعات به دست آمده، پدران بیش‌تر پاسخ‌گویان (۵۷/۳ درصد)، کشاورز و میانگین پیشینه

لیکرت از «خیلی کم» تا «خیلی زیاد»، سنجش شد. هم‌چنین برای سنجش سطح گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی از ۹ گویه (زیر بخش کشاورزی زراعت، باغداری، پرورش دام، پرورش شیلات و آبزیان، خدمات فنی کشاورزی، صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی، گردآوری و فرآوری گیاهان دارویی مراتع و جنگل‌ها، خرید و فروش نهاده‌های کشاورزی و خرید و فروش محصولات کشاورزی) در قالب مقیاس ده قسمتی در دامنه امتیازی صفر (کمینه) تا ۱۰ (بیشینه) استفاده شد. در بخش آمار توصیفی از فراوانی، میانگین، انحراف معیار و کمینه و بیشینه به توصیف ویژگی‌های جوانان پرداخته شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آماری توصیفی مانند فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و تحلیل‌های استنباطی مانند آزمون من ویت نی، ضریب هم‌بستگی اسپیرمن و تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. موارد یاد شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد.

جدول ۲- رتبه‌بندی زیربخش‌های کشاورزی بر پایه‌ی میزان گرایش جوانان روستایی به اشتغال در آن‌ها

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	زیر بخش
۱	۰/۴۶۸	۳/۱۵۵	۶/۷۳	باغبانی
۲	۰/۶۲۲	۳/۴۳۰	۵/۵۱	زراعت
۳	۰/۷۴۵	۳/۲۳۷	۴/۳۴	صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی
۴	۰/۷۷۹	۳/۴۲۶	۴/۴۵	خدمات فنی کشاورزی
۵	۰/۸۲۶	۳/۳۲۰	۳/۸۵	گردآوری و فرآوری گیاهان دارویی مراتع و جنگل‌ها
۶	۰/۸۶۳	۳/۵۳۹	۴/۱۰	دامداری و دامپروری
۷	۰/۹۱۹	۲/۸۴۰	۳/۰۹	پرورش شیلات و آبزیان
۸	۰/۹۶۵	۳/۶۲۱	۳/۷۵	خریدوفروش محصولات کشاورزی
۹	۱/۲۶۰	۳/۸۳۱	۳/۰۴	خریدوفروش نهاده‌های کشاورزی

بخش باغبانی بیش‌ترین گرایش و نسبت به زیر بخش خریدوفروش نهاده‌های کشاورزی کم‌ترین گرایش را داشته‌اند.

به منظور بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش از ضریب هم‌بستگی اسپیرمن استفاده شد (جدول ۳).

بنا بر نتایج به دست آمده از آزمون هم‌بستگی رابطه‌ی متغیرهای میزان زمین آبی و دیم، با گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی در سطح ۱ درصد معنی‌دار است؛ و با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت بین زمین آبی و دیم با میزان گرایش جوانان روستایی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. به طوری که هرچه میزان زمین‌های کشاورزی تحت اختیار جوانان بیش‌تر باشد، رغبت آنان به اشتغال در بخش کشاورزی نیز بیش‌تر است؛ اما متغیر شمار سال‌های تحصیل فرد با گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی رابطه منفی و معنی‌داری در سطح ۱ درصد دارد. هم‌چنین تغییرهای مالکیت دام (شمار گوسفند) و میزان باغ با متغیر تحقیق میزان گرایش جوانان روستایی برای اشتغال به حرفه کشاورزی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است و با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین شمار گوسفند تحت مالکیت و میزان باغ با میزان گرایش جوانان روستایی برای اشتغال به حرفه کشاورزی رابط مثبت و معنی‌دار وجود دارد.

تفاوت بین نگرش جوانان روستایی نسبت‌های مختلف با استفاده از آزمون من ویتنی بررسی شد. نتایج این آزمون‌ها در جدول (۴) ارائه شده است.

کار کشاورزی پدر پاسخ‌گویان نیز ۲۸/۳۳ سال بود که این نسبت برای میانگین پیشینه کار مادر ۲۰/۷۲ سال می‌باشد. خانواده‌های ۵۵ درصد پاسخ‌گویان، مالک ۱ تا ۳ هکتار زمین (آبی و دیم) بودند. ضمن این که بیش‌ترین آنان (۶۳/۳ درصد)، باغ نداشتند. در این پژوهش هم‌چنین مالکیت مجموع ادوات کشاورزی هم مورد بررسی قرار گرفته و نتایج نشان داد ۵۵/۱ درصد پاسخ‌گویان بدون ادوات کشاورزی، ۲۰/۳ درصد مالک ۱ وسیله کشاورزی و ۲۴/۶ درصد نیز صاحب بیش‌تر از ۱ وسیله کشاورزی می‌باشند. در منطقه مورد بررسی منبع تأمین آب بیش‌تر پاسخ‌گویان (۳۸/۳ درصد)، رودخانه بود.

به منظور سنجش میزان گرایش جوانان روستایی به بخش کشاورزی میزان گرایش جوانان روستایی در ۹ زیر بخش کشاورزی (زراعت، باغداری، پرورش دام، پرورش شیلات و آبزیان، خدمات فنی کشاورزی، صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی، گردآوری و فرآوری گیاهان دارویی مراتع و جنگل‌ها، خریدوفروش نهاده‌های کشاورزی و خریدوفروش محصولات کشاورزی) در قالب مقیاس ده قسمتی در بازه امتیازی صفر (کمینه) تا ۱۰ (بیشینه) در یک جدول طراحی و از پاسخ‌گویان خواسته شد تا میزان گرایش خود نسبت به هر یک از زیر بخش‌ها را در قالب این مقیاس نشان دهند. آن‌گاه، با توجه به دیدگاه جوانان، میزان گرایش به هر یک از زیر بخش‌ها کشاورزی رتبه‌بندی شد. برای رتبه‌بندی زیر بخش‌ها، از ضریب تغییر استفاده شد و متغیرها رتبه‌بندی شدند. بر پایه جدول ۲، جوانان روستایی نسبت به زیر

جدول ۳- هم‌بستگی متغیرهای تحقیق با متغیر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی

متغیر	نوع آزمون	r	سطح معنی‌داری
سن	اسپیرمن	۰/۶۷۶	۰/۰۶۷
شمار افراد خانوار	اسپیرمن	۰/۷۷۴	۰/۰۳۳
شمار سال‌های تحصیل فرد	اسپیرمن	-۰/۹۰۲**	۰/۰۰۲
تحصیلات پدر	اسپیرمن	-۰/۲۸۱	۰/۵۰۰
تحصیلات مادر	اسپیرمن	-۰/۰۹۹	۰/۸۱۶
شمار افراد شاغل در بخش کشاورزی در خانواده	اسپیرمن	۰/۴۴۴	۰/۲۷۱
پیشینه کار پدر در بخش کشاورزی	اسپیرمن	۰/۲۶۲	۰/۵۳۱
پیشینه کار مادر در بخش کشاورزی	اسپیرمن	۰/۲۹۹	۰/۴۷۱
مالکیت دام (گوسفند)	اسپیرمن	۰/۱۸۱*	۰/۰۱۸
مالکیت دام (بز)	اسپیرمن	۰/۰۹۶	۰/۴۲۶
مالکیت دام (گاو)	اسپیرمن	۰/۰۶۹	۰/۴۰۲
میزان زمین آبی	اسپیرمن	۰/۲۰۱**	۰/۰۰۰
میزان زمین دیم	اسپیرمن	۰/۱۷۲**	۰/۰۲۱
میزان باغ	اسپیرمن	۰/۱۹۲*	۰/۰۱۶

جدول ۴- تأثیر متغیرهای تحقیق بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی

متغیر	گروه‌ها	تعداد	میانگین رتبه‌ای	u	s
جنس	زن	۸۱	۹۸/۹۶	-۴/۰۶۸**	۰/۰۰۰
	مرد	۱۲۹	۱۰۶/۹۸		
تأهل	مجرد	۶۱	۷۵/۳۶	-۲/۱۳۸**	۰/۰۱۶
	متأهل	۱۴۹	۱۰۸/۲۲		
مالکیت تراکتور	دارد	۱۴۶	۱۰۱/۲۸	-۱/۲۱۳n's	۰/۱۱۱
	ندارد	۶۴	۷۸/۶۳		
انجام فعالیت‌های کشاورزی در خانوار	بلی	۱۲۰	۱۰۶/۹۶	-۱/۹۵۴n's	۰/۰۵۱
	خیر	۹۰	۸۳/۳۲		
وجود مزرعه نمونه در روستا	بلی	۱۵۴	۱۰۳/۳۶	-۱/۷۰۷n's	۰/۰۸۸
	خیر	۵۶	۷۹/۱۸		
وجود کشاورز نمونه در روستا	بلی	۱۵۸	۱۰۲/۹۶	-۱/۴۴۸n's	۰/۱۴۸
	خیر	۵۲	۹۳/۳۸		
واحد تولیدی خاص و کارآفرین در روستا	بلی	۳۸	۱۰۰/۷۶	-۱/۹۸۰n's	۰/۰۴۸
	خیر	۱۷۲	۸۸/۸۲		
وجود واحد فرآوری محصولات کشاورزی در روستا	بلی	۲۶	۱۰۴/۰۳	-۱/۰۴۶n's	۰/۲۶۲
	خیر	۱۸۴	۷۷/۲۳		

و هم‌چنین کم‌تر بودن میانگین رتبه‌ای در بین گروه زنان می‌توان نتیجه گرفت افراد متأهل گرایش بیش‌تری نسبت به حرفه کشاورزی دارند. هم‌چنین تفاوت معنی‌داری در سطح پنج درصد بین میانگین دو

جدول ۴ نشان می‌دهد که میانگین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی در بین دو گروه افراد مردان و زنان در سطح ۱ درصد تفاوت معنی‌دار وجود دارد با توجه به معنی‌دار بودن آماره u

جدول ۵- رتبه‌بندی عامل‌های بازدارنده در گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	عامل‌های بازدارنده
۱	۱/۰۱۶	۴۷۸	۴/۷۱۱	درآمد پایین حرفه کشاورزی
۲	۱/۰۶۷	۴۷۹	۴/۴۸۶	جذابیت شغل‌های غیر کشاورزی از لحاظ جایگاه و درآمد
۳	۱/۱۵۶	۴۴۴	۴/۱۲۶	خشک سالی‌های پرشمار و آسیب و زیان دیدن محصولات کشاورزی
۴	۱/۱۶۸	۴۴۷	۳/۸۲۹	نداشتن سرمایه برای کار در بخش کشاورزی
۵	۱/۱۹۲	۵۱۰	۴/۲۸۰	شرایط نامناسب و نامعین بازار محصولات کشاورزی
۷	۱/۲۲۶	۵۱۶	۴/۲۱۱	کم‌توجهی به سیاست‌گذاران دولتی به روستا و کشاورزی
۸	۱/۲۳۱	۵۲۰	۴/۲۳۳	نبودن مراکزهای آموزش مهارت‌های کشاورزی برای جوانان
۹	۱/۲۵۹	۴۳۳	۳/۴۴۰	تسهیلات و امکانات ناکافی برای فعالیت در کشاورزی
۱۰	۱/۲۸۰	۴۳۰	۳/۳۶۰	کم بود زمین زراعی/باغی مناسب برای کار در بخش کشاورزی
۱۱	۱/۳۲۵	۵۰۱	۳/۷۷۷	ادامه تحصیل در مقطع‌های بالاتر یا دانشگاه در شهر
۱۲	۱/۳۴۶	۵۲۶	۳/۹۱۰	مخاطره آمیز بودن کشاورزی به عنوان یک حرفه
۱۳	۱/۳۵۰	۵۶۴	۴/۱۸۹	دسترسی پایین به خدمات مالی لازم برای سرمایه‌گذاری
۱۴	۱/۳۷۷	۵۴۱	۳/۹۳۱	آینده نامطمئن شغل کشاورزی
۱۵	۱/۵۰۱	۵۸۵	۳/۸۹۷	مسافت زیاد با شهر و سختی دسترسی به وسایل نقلیه
۱۶	۱/۵۱۰	۵۵۸	۳/۶۹۷	حاصل‌خیزی زمین‌های کشاورزی
۱۷	۱/۵۱۱	۵۷۰	۳/۷۷۱	کم بود امکانات رفاهی، تفریحی و ورزشی در روستاها
۱۸	۱/۵۱۲	۴۸۷	۳/۲۲۳	نداشتن گرایش به سکونت در روستا
۱۹	۱/۵۴۶	۵۳۶	۳/۴۶۹	تعلق امکانات و سرمایه در دست نسل قدیمی
۲۰	۱/۵۵۱	۵۶۷	۳/۶۵۱	زحمت زیاد حرفه کشاورزی
۲۱	۱/۵۵۹	۵۶۱	۳/۶۰۶	کم بود ادوات و ماشین‌های مناسب کشاورزی
۲۲	۱/۵۶۲	۵۰۴	۳/۲۳۴	پایین بودن مهارت و تجربه جوانان روستایی در زمینه کشاورزی
۲۳	۱/۶۰۴	۵۴۷	۳/۴۱۱	دیربازده بودن محصولات کشاورزی
۲۴	۱/۶۹۱	۵۸۲	۳/۴۴۰	سنتی بودن فعالیت کشاورزی در منطقه
۲۵	۱/۶۹۲	۶۷۰	۳/۹۶۰	اهمیت ندادن به جوانان در خانواده‌های روستایی
۲۶	۱/۶۹۳	۵۶۴	۳/۳۳۱	سختی انتقال محصولات کشاورزی از محل تولید به محل عرضه

آباد به اشتغال در بخش کشاورزی، ۲۶ عامل از جوانان روستایی خواسته شد تا نظر خود را نسبت به این که هر یک از عامل‌ها تا چه میزان به عنوان بازدارنده‌ای در گرایش به اشتغال در بخش کشاورزی به‌شمار آیند بیان دارند. برای رتبه‌بندی از ضریب تغییرات استفاده شد. بر پایه داده‌های جدول ۵، درآمد پایین حرفه‌ی کشاورزی، جذابیت شغل‌های غیر کشاورزی از لحاظ جایگاه و درآمد، خشک سالی‌های پرشمار و آسیب و زیان دیدن محصولات کشاورزی، نداشتن سرمایه برای کار در بخش کشاورزی و شرایط نامناسب و نامعین بازار محصولات کشاورزی از مهم‌ترین بازدارنده‌های گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی

گروه جوانان متأهل و مجرد وجود دارد. میانگین گرایش به حرفه کشاورزی در گروه جوانان متأهل بالاتر از دیگر گروه بوده است. به عبارت دیگر افراد متأهل گرایش بیش‌تری به شغل کشاورزی نسبت به افراد مجرد دارند. در مابقی گروه‌بندی‌ها (مالکیت تراکتور، انجام فعالیت‌های کشاورزی در خانوار، وجود مزرعه نمونه در روستا، وجود کشاورز نمونه در روستا، واحد تولیدی خاص و کارآفرین در روستا و وجود واحد فرآوری محصولات کشاورزی در روستا) تفاوت معنی‌داری در بین گرایش گروه‌ها وجود ندارد. به منظور بررسی نظر پاسخگویان و رتبه‌بندی عامل‌های بازدارنده در گرایش جوانان روستایی خرم

جدول ۶- عامل‌های استخراج شده با مقدار ویژه و درصد واریانس تبیین شده آن‌ها

عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس انباشته
۱	۳/۹۸۰	۱۴/۲۰۳	۱۴/۲۰۳
۲	۳/۶۴۱	۱۳/۳۵۵	۲۷/۵۵۸
۳	۳/۰۲۰	۱۱/۱۵۵	۳۸/۷۳۱
۴	۲/۸۴۱	۹/۷۰۵	۴۸/۴۱۸
۵	۲/۳۰۹	۸/۸۸۰	۵۷/۲۹۸
۶	۲/۰۵۰	۶/۶۷۴	۶۳/۹۷۲

تبیین کردند. عامل اقتصادی در بین جوانان به عنوان عامل اول و مهم‌ترین عامل، با مقدار ویژه ۳/۹۸۰، به تنهایی حدود ۱۴/۲۰۳ درصد از واریانس کل را تبیین کرد که گویای اهمیت بالای این عامل دارد. دیگر عامل‌ها نیز به ترتیب اهمیت شامل طبیعی، اجتماعی-فرهنگی، شغلی، خدماتی و مهارتی بودند که به ترتیب ۱۳/۳۵۵، ۱۱/۱۵۵، ۹/۷۰۵، ۸/۸۸۰، ۷/۶۷۴ و درصد از واریانس کل را تبیین کردند. در جدول ۷ هر یک از عامل‌ها و گویه‌های تشکیل دهنده آن‌ها دیده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که گرایش جوانان در منطقه مورد بررسی نسبت به کشاورزی به مثابه یک شغل در سطح متوسط بود. اگرچه جوانان منطقه مورد بررسی ترجیح می‌دهند در شغل‌هایی وارد شوند که با دردسر کمتری همراه است اما از آنجاکه در منطقه مورد بررسی کشاورزی مهم‌ترین فعالیت منطقه است و تا حدودی از کشاورزی سنتی و معیشتی به سمت تولید مکانیزه حرکت کرده. از این رو جوانان کمتر خود را با جوانان شهری مقایسه کرده و به این نتیجه نیز دست یافته‌اند که اشتغال در بخش کشاورزی نیز می‌تواند تا حدودی آنان را به هدف‌هایشان برساند. افرادی که از لحاظ مالکیت زمین زراعی در وضعیت بهتری به سر می‌برند گرایش بیش‌تری برای اشتغال در بخش کشاورزی دارند زیرا تولید بیش‌تر و به دنبال آن درآمد کافی را به همراه دارد. نتایج تحقیقات و (کیمارو و همکاران، ۲۰۱۵)، (سلیمان بلو و همکاران، ۲۰۱۵) و (آگوو و همکاران، ۲۰۱۲) نتیجه به‌دست‌آمده را تأیید می‌کنند و در این زمینه تأکید

از نظر پاسخگویان بوده است. هم‌چنین بنا بر نتایج تحقیق، سختی انتقال محصولات کشاورزی از محل تولید به محل عرضه، اهمیت ندادن به جوانان در خانواده‌های روستایی، سنتی بودن فعالیت کشاورزی در منطقه، دیربازده بودن محصولات کشاورزی و پایین بودن مهارت و تجربه جوانان روستایی در زمینه کشاورزی، از بازدارنده‌های کم اهمیت در کاهش گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی از نظر پاسخگویان بوده است.

برای شناخت و استخراج عامل‌های بازدارنده‌ی مؤثر بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. تعیین و تشخیص مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی با استفاده از آماره‌های KMO و آزمون بارتلت انجام شد ($KMO = 0/721$) و معنی‌داری آزمون بارتلت با مقدار آماره $۳۷۴۰/۱۰۱$ و سطح معنی‌داری $(p=۰/۰۰۰)$ نشان داد که داده‌ها برای تحلیل عاملی بسیار مناسب هستند.

یکی از موارد مهم در تحلیل عاملی، تعیین شمار عامل‌های قابل استخراج است. در این مرحله شمار عامل‌های استخراج شده با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی آن‌ها برای عامل‌های بازدارنده مؤثر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی در شهرستان خرم‌آباد تعیین و در جدول ۶ ارایه شده است.

بنابر نتایج به دست آمده از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی عامل‌های بازدارنده مؤثر بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی، در ۶ عامل دسته‌بندی شدند. این ۶ عامل در مجموع $۶۳/۹۷۱$ درصد از واریانس کل متغیرهای مؤثر در بازدارندگی را

جدول ۷- عامل‌های بازدارنده مؤثر بر گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی

نام عامل	متغیر	بار عاملی
اقتصادی	درآمد پایین حرفه کشاورزی نسبت به دیگر شغل‌های	۰/۸۷۸
	نداشتن سرمایه برای کار در بخش کشاورزی	۰/۸۳۴
	شرایط نامناسب و نامعین بازار محصولات کشاورزی	۰/۸۲۰
	تسهیلات و امکانات ناکافی برای فعالیت در کشاورزی	۰/۶۰۳
	تعلق امکانات و سرمایه در دست نسل قدیمی	۰/۶۰۱
طبیعی	خشک سالی‌های پرشمار و آسیب و زیان دیدن محصولات کشاورزی	۰/۸۱۵
	کم بود زمین زراعی/باغی مناسب برای کار در بخش کشاورزی	۰/۸۱۰
	مسافت زیاد با شهر و سختی دسترسی به وسایل نقلیه	۰/۷۷۹
	حاصل خیزی زمین‌های کشاورزی	۰/۷۲۷
	زحمت زیاد حرفه کشاورزی	۰/۷۱۱
اجتماعی - فرهنگی	دیر بازده بودن محصولات کشاورزی	۰/۵۳۳
	سختی انتقال محصولات کشاورزی از محل تولید به محل عرضه	۰/۵۰۵
	وجود چالش و درگیرهای مکرر و مرتبط با اراضی و نوبت آبیاری در روستا	۰/۸۱۴
	ادامه تحصیل در مقطع‌های بالاتر یا دانشگاه در شهر	۰/۷۳۴
	کم بود امکانات رفاهی، تفریحی و ورزشی در روستاها	۰/۷۳۲
شغلی	نداشتن گرایش به سکونت در روستا	۰/۶۱۴
	اهمیت ندادن به جوانان در خانواده‌های روستایی	۰/۵۶۶
	جذابیت شغل‌های غیر کشاورزی از لحاظ جایگاه و درآمد	۰/۹۱۷
	مخاطره آمیز بودن کشاورزی به عنوان یک حرفه	۰/۸۲۶
	آینده نامطمئن شغل کشاورزی	۰/۸۰۲
خدماتی	سنتی بودن فعالیت کشاورزی در منطقه	۰/۷۰۳
	کم توجهی سیاست‌گذاران دولتی به روستا و کشاورزی	۰/۸۲۰
	دسترسی پایین به خدمات مالی لازم برای سرمایه‌گذاری	۰/۷۰۶
	کم بود ادوات و ماشین‌های مناسب کشاورزی	۰/۶۹۷
	مهارتی	نبودن مراکزهای آموزش مهارت‌های کشاورزی برای جوانان
پایین بودن مهارت و تجربه جوانان روستایی در زمینه کشاورزی		۰/۸۰۱

دیگرگونی‌های اساسی در فرآیند تولید و عرصه زندگی می‌شود؛ بنابراین گرایش جوانان را به اشتغال در این بخش بیش‌تر می‌کند. نتایج این تحقیق با یافته‌های پژوهش‌های سالاری نیا و همکاران (۱۳۹۴)، سلطانی و همکاران (۱۳۹۳) و (کیمارو و همکاران، ۲۰۱۵) سازگار است و ضرورت دارد مسئولان بخش کشاورزی به مقوله آموزش‌های رسمی و غیررسمی برای آگاه‌سازی آنان در راستای زمینه‌های مختلف کشاورزی توجه بیش‌تری داشته باشند تا به تقویت گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی کمک کند.

می‌شود مسئولان جوانان روستایی را در طرح‌های واگذاری زمین در اولویت قرار دهند و با تسهیلات کم‌بهره زمین‌های زراعی حاصل خیز و مناسب را به آنان عرضه کنند.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی با میزان آگاهی در زمینه‌های مختلف کشاورزی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ این موضوع نشان از تأثیر آگاهی جوانان روستایی به زمینه‌های مختلف کشاورزی با دانش تجربی گذشتگان و دانش رسمی و نوین و فناوری‌های جدید و کارآمد است که موجب

جوانان برای ایجاد جایگاه مناسب برای دام‌ها، تهیه دام مناسب برای پرواربندی، قرنطینه کردن و انجام امور بهداشتی و برگزاری کلاس‌های آموزشی برای ارائه توصیه‌های لازم. به بهبود نگرش و درنهایت، گرایش آنان برای اشتغال به حرفه دامداری کمک شود.

نتایج آزمون t مستقل نشان داد مردان در مقایسه با زنان گرایش بیشتری به اشتغال در بخش کشاورزی دارند. دلیل این امر شاید شرایط فرهنگی محیط روستا و نگاه تبعیض‌آمیز جنسی باشد که بسیاری از فعالیت‌ها به زنان سپرده نمی‌شود و در خارج از محیط خانواده و کشتزار و باغ ظاهر نمی‌شوند. نتایج تحقیق با نتایج بررسی‌های (کیمارو و همکاران، ۲۰۱۵) و (سلیمان بلو و همکاران، ۲۰۱۵) همخوانی دارد.

یافته‌های تحقیق، نشان داد که بیش‌تر جوانان درآمد پایین حرفه، ترجیح دادن شغل‌های غیر کشاورزی و خشک سالی‌های پرشمار را مهم‌ترین بازدارنده‌های گرایش آنان برای انتخاب شغل کشاورزی می‌دانستند. نتایج بررسی بازدارنده‌های گرایش جوانان روستایی به انتخاب شغل کشاورزی با نتایج تحقیق (مخت و همکاران، ۱۳۹۱) و (ناگ و همکاران، ۲۰۱۸) هم‌خوانی دارد. یافته‌های این تحقیق بیانگر این واقعیت بود درآمد روستایان در بخش‌های مختلف کشاورزی پایین و نامناسب است و از سوی دیگر جوانان روستایی منطقه، شغل‌های غیر کشاورزی را بر کشاورزی ترجیح می‌دهند که شاید دلیل آن سودآوری بالا و راحتی آن شغل‌های است. همچنین خشک سالی‌های پرشماری که طی چند سال پیش در منطقه رخ داده است، سبب شده که خسارت‌های زیادی به کشتزار و باغ‌های روستایان وارد شود و کم بود آب یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های کشاورزان این منطقه باشد که منجر به نامساعد بودن گرایش جوانان این منطقه به انتخاب شغل کشاورزی شده است. از این رو تأکید بر این است که مسئولان بخش کشاورزی با اعطای تسهیلات ویژه این بخش به جوانان روستایی زمینه ایجاد افزایش فرصت‌های اشتغال را برای جوانان فراهم سازند، افزون بر این با ترویج و آموزش کشت محصولات مقاوم

با توجه به نتایج به‌دست آمده، بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی با مشارکت در فعالیت‌های گروهی رابطه مثبت و معنی‌دار به دست آمد؛ شرکت در فعالیت‌های گروهی و ارتباط و تماس روزافزون با گروه‌های مختلف موجب آشنایی جوانان با شرایط کار و جریان‌های محیط روستا، فرهنگ کار و تلاش، کارآموزی و کسب مهارت جوانان در عرصه‌های مختلف شده در نتیجه بستر مناسب برای حضور جوانان در فعالیت‌های مرتبط با توسعه روستا مانند توسعه کشاورزی و اشتغال در این بخش را فراهم می‌کنند. در این زمینه تأکید می‌شود با راه‌اندازی فعالیت‌های گروهی جدید مانند اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی مناسب در سطح منطقه موجبات گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی را فراهم کرد.

بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی با میزان استفاده از منابع‌های اطلاعاتی برای افزایش آگاهی در زمینه کشاورزی نیز رابطه معنی‌دار به دست آمد؛ شرکت در کلاس‌های آموزشی ترویجی، استفاده از اینترنت برای کسب اطلاعات کشاورزی، استفاده از مجله‌ها، نشریه‌های ترویجی و برنامه‌های آموزشی رادیو و تلویزیون در زمینه کشاورزی می‌تواند افزایش گرایش جوانان به اشتغال در بخش کشاورزی را به دنبال داشته باشد. در این زمینه بایستی اقدام‌های ضروری برای بهبود کیفی فعالیت‌های یاد شده صورت پذیرد.

از نتایج شایان توجه این تحقیق رابطه مثبت و معنی‌دار بین گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی با مالکیت دام خانوار (شمار گوسفند) بوده است. در منطقه مورد بررسی همیاری‌ها و کمک به یکدیگر، امکان نگهداری گوسفند را به دلیل امکان استفاده از دشت‌های سرسبز، مرتع‌های اشتراکی و پس چرا و کاه و کلش زراعت‌های اهالی روستا به آنان می‌دهد. در نتیجه گرایش به زیر بخش دامداری را در میان جوانان تقویت کرده است. پس از آنجایی که پرورش دام (گوسفند) یکی از بهترین شغل‌های کشاورزی است خطرپذیری و ریسک آن بسیار کم بوده لازم است مسئولان با اختصاص وام‌ها و تسهیلات به

همان‌طوری که در یک سازمان طبق نظریه برابری، کارمندان میزان تلاش و حقوق دریافتی خود را با همدیگر مقایسه کرده و در صورت مشاهده نابرابری اقدام به تعدیل این نابرابری به شیوه‌های مختلف می‌کنند. جوانان روستایی هم در مقایسه تلاش و زحمت کشاورزی با دیگر شغل‌های و مقایسه میزان درآمد این شغل با درآمد شغل‌های دیگر اقدام به تعدیل رابطه نابرابری کرده و انگیزه فعالیت در این حرفه را از دست می‌دهند. در این راستا، می‌بایستی با توسعه ماشینی کردن فعالیت‌های پرمشقت کشاورزی و روستایی، افزایش امکانات لازم برای کاربرد آبیاری‌های نوین قطره‌ای و بارانی و نیز یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی می‌توان افزایش بهره‌وری، بالارفتن درآمد روستاییان و درنهایت زمینه افزایش گرایش جوانان روستایی به ادامه فعالیت در شغل کشاورزی را مشاهده کرد. افزون بر این در مورد مشکلات مربوط به خشک سالی را می‌توان با بهبود روش‌های شخم و دیگر عملیات زراعی بر پایه روش‌های علمی به منظور جلوگیری از هدررفت آب، توسعه زیرساختها و آبرسانی سازگار با شرایط محلی، برنامه‌ریزی به منظور مدیریت، ذخیره، بهره‌برداری از سیلاب‌ها، آب‌های سطحی و روان آب‌ها، شناسایی و استحصال پایدار منابع آبی جایگزین و از این دست اقدام‌های بهره‌وری مصرف آب در بخش کشاورزی را بالا برد و اثرگذاری‌های زیانبار آن را کاست.

سومین دسته از مهم‌ترین عامل‌های مؤثر مشخص شده در این پژوهش، عامل اجتماعی- فرهنگی بود که نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق (شارما و بهادوری، ۲۰۰۹) میزان آن را تأیید می‌کند. فرصت‌های شغلی در منطقه‌های روستایی نسبت به جامعه‌های شهری بسیار کمتر است؛ و میزان دسترسی جوانان به امکانات رفاهی و خدماتی در روستا بسیار پایین می‌باشد (پناهی و مرسلی، ۱۳۸۵)؛ و از همه مهم‌تر با بالا رفتن سطح سواد جوانان روستایی در سال‌های اخیر و نزدیک شدن آن‌ها به زندگی شهری جوانان روستایی درگیری‌ها و نزاع‌های که به سبب کم بود آب کشاورزی و دلایل دیگر در روستا رخ می‌دهد را بر نمی‌تابند و نگرش منفی نسبت به آن‌ها دارند؛

به کم‌ابی به جوانان و حمایت اقتصادی از این محصولات آسیب و زیان ناشی از کم آبی و خشک سالی‌ها را به کمترین میزان برسانند و شرایط مناسبی را برای کسب درآمد بالا در این بخش فراهم آورند.

هم‌چنین نتایج در بخش تحلیل عاملی نشان داد که از دیدگاه جوانان روستایی مهم‌ترین بازدارنده گرایش آنان به شغل کشاورزی عامل‌های اقتصادی می‌باشند که با یافته‌های (لوی و اسمیت، ۲۰۱۰) و (ناگ و همکاران، ۲۰۱۸) هم‌خوانی دارد؛ که این دسته از عامل‌های که شامل گویه درآمد پایین حرفه کشاورزی نسبت به دیگر شغل‌های، نداشتن سرمایه برای کار در بخش کشاورزی، شرایط نامناسب و نامعین بازار محصولات کشاورزی و تسهیلات و امکانات ناکافی برای فعالیت در کشاورزی است؛ این یافته بیانگر این واقعیت می‌باشد که جوانان روستایی مورد بررسی، کشاورزی را شغلی با درآمد کافی برای رفع نیازهای ضروری زندگی امروزی خود نمی‌دانند و بر این باورند که درآمد بخش کشاورزی از شغل‌های غیر کشاورزی کمتر است از این رو، برداشت فرد از پایین بودن درآمد بخش کشاورزی باعث شده است که گرایش آنان به اشتغال در بخش کشاورزی نامساعدتر شود. از این رو ضرورت دارد دولت برنامه‌ریزی‌های لازم را برای جلوگیری از کاهش قیمت محصولات کشاورزی انجام دهند تا بدین طریق درآمد بخش کشاورزی روندی رو به کاهش نداشته باشد و شرایط لازم را برای کاهش نرخ حامل‌های انرژی در بخش کشاورزی ایجاد کند تا از این طریق زمینه افزایش درآمد بخش کشاورزی بیش‌تر شود. هم‌چنین با برگزاری کلاس‌های آموزشی- ترویجی در زمینه تولید محصولات کشاورزی، شرایط لازم برای بالا بردن میزان تولید و به دنبال آن افزایش درآمد این جوانان فراهم سازد.

دومین دسته از عامل‌های استخراج شده در این تحقیق عامل طبیعی است که با تحقیقات (آگوو و همکاران، ۲۰۱۲) و (ناگ و همکاران، ۲۰۱۸) هم‌خوانی دارد. چیزی که پردردسر بودن فعالیت‌های کشاورزی را با اهمیت‌تر جلوه می‌دهد، کم درآمد بودن این شغل در قیاس با دیگر شغل‌ها می‌باشد. درواقع،

امنیت شغلی، دولت با قرار دادن قیمت‌های تضمینی برای محصولات کشاورزی، در جوانان یک امنیت خاطر ایجاد کند. که این امر موجب گرایش بیش‌تر جوانان روستایی به کشاورزی می‌شود.

پنجمین دسته از عامل‌های استخراج شده، عامل خدماتی است که با نتایج (کیمارو و همکاران، ۲۰۱۵) همخوانی دارد، در این زمینه تأکید می‌شود به منظور افزایش گرایش جوانان روستایی به اشتغال در بخش کشاورزی پیش‌بینی برنامه‌های حمایتی زیربنایی از بخش کشاورزی در برنامه پنج ساله ششم و در پی آن در بودجه‌های سالانه، نسبت به افزایش جذابیت این بخش در قیاس با بخش‌های دیگر اقدام لازم صورت گیرد. در این زمینه اهدای تسهیلات برای کاربرد فناوری‌های نوین و افزایش عملکرد در واحد سطح و همچنین با توسعه شرکت‌های خدمات ماشینی کردن کشاورزی و برقراری کلاس‌های آموزشی ترویجی در مورد روش‌های درست و علمی کاربرد نهاده‌ها، آسان‌نگری کار کشاورزی؛ کاهش مصرف نهاده‌ها؛ افزایش عملکرد و درنهایت، افزایش درآمد در این حرفه، آسان‌گری و تشویق صادرات محصولات کشاورزی به کشورهای دیگر و توسعه اعتبارات اشتغال را در بخش کشاورزی می‌تواند مؤثر واقع شود.

آخرین دسته نیز عامل مهارتی است که با نتایج تحقیق (سالاری نیا و همکاران، ۱۳۹۴) و (کیمارو و همکاران، ۲۰۱۵) همخوانی دارد. از این رو ضروری است دولت، با افزایش گستره فعالیت و توسعه نیروی انسانی مرکز خدمات کشاورزی موجود و با واگذاری بخشی از خدمات کشاورزی به بخش خصوصی و توسعه شرکت‌های مشاوره فنی-مهندسی، شرایط را برای آموزش و فراگیری مهارت‌های کشاورزی در منطقه مورد بررسی فراهم آورد.

پی‌نوشت‌ها

1- Abia

بنابراین جوانان برای رسیدن به امید و آرزوهای خود و همچنین دستیابی به یک زندگی بهتر و آرام‌تر ناچار به ترک روستا خود هستند. در این زمینه اقدام‌های زیر بایستی صورت گیرد: دولت در مناطق روستایی با احداث مکان‌های تفریحی مانند پارک و یا مکان‌های برای انجام فعالیت‌های ورزشی چون باشگاه‌های ورزشی برای بهبودی امکانات تفریحی و ورزشی جوانان روستایی اقدام کند، مسئولان به دلیل تأثیرپذیری رسانه‌های جمعی بر فرهنگ‌پذیری و هویت‌یابی جوانان به نحو احسن از این رسانه‌ها استفاده کند تا تصویر درستی از شهر و روستا نشان دهند. همچنین تقسیم عادلانه آب کشاورزی بر پایه میزان آب در دسترس و میزان زمین روستاییان، برای دستیابی هم‌ی کشاورزان به آب کشاورزی و کاهش زمینه‌ی استفاده ناعادلانه برخی افراد از این امتیاز می‌تواند در کاهش درگیری‌ها در روستاهای منطقه مؤثر واقع شود.

چهارمین دسته از عامل‌های استخراج شده، در این تحقیق عامل شغلی بود که نتایج بررسی‌های (شارما و بهادوری، ۲۰۰۹)، (لوی و اسمیت، ۲۰۱۰) و (ناگ و همکاران، ۲۰۱۸) نیز آن را تأیید می‌کنند. جوانان در هر جامعه زندگی مطلوب و شغلی با امنیت را خواستار هستند، نداشتن اطمینان جوانان روستایی از این که در روستا می‌توانند به خواسته‌های و آرزوهای خود دست یابند و این که در روستا آینده روشنی برای آنان وجود ندارد باعث شده است که گرایش آنان به اشتغال در بخش کشاورزی نامساعدتر باشد. افزون بر این می‌توان گفت که نبود امنیت شغلی در بخش کشاورزی ناشی از رویدادهای طبیعی مانند سیل، خشکسالی، حمله آفات و غیره و عامل‌های اقتصادی مانند نبود ثبات در قیمت محصولات کشاورزی و تورم بالا در نهاده‌های تولید باشد، از این رو نبود امنیت شغلی در بخش کشاورزی یکی از بازدارنده‌های برای جوانان روستایی می‌باشد. برای مقابله با این نبود

منبع‌ها

- ارتیاعی، فاطمه؛ چیدری، محمد. و جعفری، مجید. (۱۳۹۰). عوامل تأثیرگذار بر مشارکت جوانان روستایی در زمینه توسعه کشاورزی (مطالعه موردی: شهرستان کرمانشاه). مجله پژوهش‌های روستایی، ۲ (۳): ۷۳-۵۵. پناهی، رجب. و مرسلی، ادريس. (۱۳۸۵). بررسی نابرابری اشتغال شهری- روستایی کشور طی سالهای ۱۳۳۵-۸۵. اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال چهاردهم، شماره ۵۶، زمستان ۱۳۸۵.
- حسینی، سید صفدر. و شهبازی، حبیب. (۱۳۹۲). برآورد عرضه و تقاضای جمعی بخش کشاورزی ایران (۱۳۳۸-۱۳۸۶). نشریه اقتصاد و توسعه اقتصادی، جلد ۲، شماره ۱، صص ۱۶-۲۴.
- رستمعلی زاده، ولی اله؛ قاسمی اردهایی، علی. و رستمی، نیر. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر ماندگاری جوانان روستایی مطالعه موردی: شهرستان اهر. پژوهش‌های روستایی، ۳ (۳): ۵۰۵-۵۳۴.
- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان لرستان. (۱۳۹۶). تحلیل شاخص‌های جمعیتی استان لرستان بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵. معاونت آمار و اطلاعات، زمستان ۱۳۹۶.
- سلطانی، عباس؛ چهارسوقی امین، حامد. و آرایش، محمد باقر. (۱۳۹۳). تحلیل عوامل مؤثر بر گرایش جوانان روستایی شهرستان ایلام به اشتغال در بخش کشاورزی. پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، سال هفتم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۳، پیاپی ۲۷.
- لایقی، الهه. (۱۳۹۱). بررسی مزیت نسبی تولید و اشتغال بخش کشاورزی استان‌های کشور. مجله اقتصادی - دوماهنامه بررسی مسائل و سیاست‌های اقتصادی، ۱۱ (۱۲): ۸۳-۱۱۰.
- مخت، سارا؛ باقری، اصغر. و شعبانعلی فمی، حسین. (۱۳۹۱). بررسی نگرش جوانان روستایی شهرستان گنبدکاووس نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی. فصل‌نامه روستا و توسعه، سال ۱۵، شماره ۴، صص ۱۱۵-۱۳۶.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سالنامه آماری لرستان. سازمان برنامه و بودجه کشور، معاونت برنامه‌ریزی و اقتصادی، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات.
- مشرف، پرنیا؛ مهدیان بروجنی، محسن. و میرزایی، مهدی. (۱۳۹۰). عوامل مؤثر بر نگرش جوانان روستایی شهرستان شهرکرد نسبت به اشتغال در بخش کشاورزی. همایش ملی اشتغال دانش‌آموختگان بخش کشاورزی و منابع طبیعی. تهران.
- یعقوبی، جعفر؛ اسعدی، صحرا. و یزدان پناه، مسعود. (۱۳۹۶). شناسایی عامل‌های مشوق و بازدارنده گرایش جوانان روستایی به شغل کشاورزی در روستاهای قصرشیرین. فصل‌نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۴۰، بهار ۱۳۹۶.

- Agwu, nanna. E, Nwankwo. E and Anyanwu, C. I. (2013), determinants of agricultural labour participation among youths in Abia States, Nigeria, International Journal of Food and Agricultural Economics ISSN 2147-8988 Vol. 2 No. 1 pp. 157-164.
- Beauford, E. Y. (2004), "Revitalizing rural America: focus on rural youth". Southern Rural Sociology, Vol. 6.
- Bezu, S. and Holden, S. 2014. Are Rural Youth in Ethiopia Abandoning Agriculture. Journal of World Development Vol, 64: 259 272.
- Bhat, P. ; S. Bhat and A. Shayana. 2015. Retaining youth in agriculture: Opportunities and challenges. International Journal of Management and Social Sciences, 3.
- FAO. 2018. Leveraging Youth Employment Opportunities in Agriculture in Rural Sectors in Africa Khartoum, the Sudan, 19-23 February 2018.

- FAO. 2019. Youth employment in agriculture as a solid solution to ending hunger and poverty in Africa. Report of activity from 16.07.2018 to 10.08.2019.
- Kimaro, J. (2015), determinants of rural youth participation in agricultural activities: the case of Kahe East ward in Moshi rural district, Tanzania, International Journal of Economics, Commerce and Management United Kingdom, Vol. III, Issue 2, Feb 2015 Licensed under Creative Common Page 1 <http://ijecm.co.uk/> ISSN 2348 0386.
- Leavy, J. and Smith, S. 2010. Future Farmers: Youth Aspirations, Expectations and Life Choices. Future Agricultures Consortium. UK Department for International Development (DfID). www.future-agricultures.org.
- Nag, A., Kumar Jha, S., Mohammad, A., Maiti, S., Gupta, J., Gosain, D. K., Datta, K. K. and Mohanty, T. K. 2018. Predictive Factors Affecting Indian Rural Farm Youths' Decisions to Stay in or Leave Agriculture Sector. Agr. Sci. Tech. (2018) Vol. 20: 221-234221.
- Ovigho, B. and Ifie, P. 2009. Attitude of Youth to Agricultural Development Programmes In Ughelli South Local Government Area of Delta State Nigeria. Journal of Agricultural Extension, 13.
- Rahmon Ibrahim, M. (2014), how rural agricultural development project (animal production) can use projects benefits for improving the economic status of famers Journal of Procardia Economics and Finance 8, pp 484-489.
- Sharma, b3 and Bahaduri, A. 2009. The tipping point in Indian agriculture: understanding the withdrawal of the Indian rural youth. Asuan Journal of agriculture and development, Vol. 6,no. 1.
- Sukanya Som, R., Roy Burman, J. P., Sharma, R. N., Sudipta Paul, P. and Singh, A. K. 2018. Attracting and Retaining Youth in Agriculture: Challenges and Prospects. Journal of Community Mobilization and Sustainable Development. Vol. 13 (3), 385-395. September-December, 2018.
- Suleiman Bello, A. R. Allajabou, H. A and Baig, M. B. (2015), Attitudes of rural youth towards agriculture as an occupation: A case study from Sudan, International Journal of Development and Sustainability ISSN: 2186-8662, V 4, N 4, pp 415-424.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA). 2016. World Youth Report 2016: Youth civic engagement (United Nations, New York).
- Whitfield, S, Dixson, J. L Mulenga, B. P and N. goma, H. (2015), Conceptualising farming systems for agricultural development research cases from Eastern and Southern Africa. Agricultural System 133, pp 54-62.
- Xiaoyuan, W. 2011. China's rural human resource development and new rural construction [J]. Guide of Sci-tech Magazine, 2011 (35).

The Influence of Preventive and Deterrent Factors on the Orientation of Khorramabad Rural Youth to Agricultural Occupation

H. Mikhak¹ and F. Hafezi²

1- Graduated of master of rural development, Department of Rural Development, Faculty of agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

2- Graduated of master of rural development, Department of Rural Development, Faculty of agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran.

Abstract

The agricultural sector, from one side, plays a central role in economic growth and rural development through the provision of needed food and job opportunities in developed countries, on the other side, the future development of agriculture in any country relies on rural youth. So agriculture and youth are not completely separate, but they are complementary, and they must work together to survive. The main purpose of this study was the influence of preventive and deterrent factors on the orientation of Khorramabad rural youth to agricultural occupation. This study is applied and descriptive-correlational and statistical population of this study are 15 to 24 years old youth (N = 24160). The sample size was determined 210 by Cochran's formula. The research tool was questionnaire and its content validity was confirmed by survey of faculty members of economics and rural development section in Lorestan University and the agricultural jihad experts approved. Sequential theta coefficient of reliability and pretest was used for measuring reliability. Data analysis was done by SPSS software. In this study, the results of the Mann-Whitney test are shown that tendency of two groups married youth and Men to the agricultural occupation was significantly higher than the single youth and Women. Also the ranking of deterrent factors shows that the most important deterrent factors affecting the rural youth's tendency to employment in agricultural section are: The low income of the agricultural profession, the attractiveness of non-agricultural jobs and the multiple droughts and damage to agricultural produce. According to the results of exploratory factor analysis, deterrent factors affecting the rural youth's attitude to agricultural Jobs in Khorramabad were categorized into 6 categories: economic, natural, socio-cultural, occupational, service and skills.

Index Terms: rural youth, agricultural occupation, agricultural sector, deterrent factors, factor analysis.

Corresponding Author: H. Mikhak

Email: hosseinmikhak@yahoo.com

Received: 30/09/2019

Accepted: 21/12/2019